

244 Stephan Hermlin magyarországi napjai

Stephan Hermlint, a magyar olvasóközönség folyóiratainkban megjelent verseiből, elbeszéléseiből, továbbá könyvalakban megjelent két művéből ismeri. (*Együtt a pokolban*, *Az első hadsorban*). Most készül költeményeinek kötetnyi válogatása. Mindez együtvéve sem ad képet írói egyéniségének sokrétűségéről. Stephan Hermlin ma negyvenéves. Alapélménye: a hitlerizmus, a második világháború, az illegális mozgalom — ezek formálják emberi és írói magatartását, ezek adják meg művészetének alaphangját.

Később, a felszabadulás után, a szocializmus építésének éveiben gazdagodik írói egyénisége, elmélyül lírája; társadalmi mondanivalói és egyéni vallomásai érettebbé színeződnek és egyre finomul nyelvének kifejező ereje. 1948-ban Heine-díjat kapott balladáért, ezt a díjat az akkor még közös német kiadói szervezet adományozta, 1950-ben nyerte el első ízben a Német Demokratikus Köztársaság legmagasabb irodalmi kitüntetését, a Nemzeti Díjat; *Mansfeldi Oratórium* című művéért, majd 1954-ben második ízben — ezúttal Beethoven-filmjéért. Aragon-fordításaiért kapja meg a német kultúrális minisztérium műfordítói nagydíját, 1956-ban. A nyelvtisztaság őrzőinek és a nyelvvelés mestereinek jutalmazására alapított Weisskopf-díjat nemrég nyerte el. Tagja a Német Művészeti Akadémiának, amelynek vele együtt mindössze tizenöt írótagja van, a mai német irodalom képviselői. Most dolgozik második zenei tárgyú filmjén, amelyet ősszel mutatnak be: Händel életét eleveníti meg.

Democratia litteraria

Stephan Hermlin egy hetet töltött Magyarországon. Találkozott az Irodalmi Tanács vezetőivel és felkereste az írók szigligeti otthonát. Kéltelenen lepte meg, hogy a magyar írók, messze a mindennapi élet zsvajjától, ilyen remek kastélyban dolgozhatnak és pihenhetnek. A volt grófi kastély ma valóban szebb, mint nagyúri gazdája néhány fénykorában valaha lehetett: két éve tatarozták, berendezését felújították, s az Irodalmi Alap gondos kezelésében azóta is jókarban tartják. Különösen megkapta vendégünket a hatalmas park, ősfáival, különleges bokraival és virágaival, Szigligeten tartózkodott éppen Ady életének két nagy tanúja, költészetének istápolója, Bölöni György és Hatvany Lajos, és mi, a park ösvényeit járva, arról beszélgettünk Hermlinnel: mit szólna mindehhez Ady, ha most feltámadna és láthatná, milyen környezetben dolgozhatnak a ma írói! Minden vendégünknek, akit elvezetünk az írók szigligeti vagy visegrádi otthonába, feltámad a gondolat, amelynek Hermlin is kifejezést adott: vajon tudatában vannak-e íróink ez intézményünk s általában a munkás-paraszt állam gondoskodásának, az Irodalmi Alap jelentőségének, az írói munka különleges megbecsülésének? Német vendégünk ott láthatta a legkülönfélébb gondolkodású írókat; kommunistákat, pártönkívülieket, lelkes hívőket és makacs elzárkózókat, tisztes irodalmi rangúakat és fiatalokat, kezdőket; közéleti személyiségeket és az irodalom szerény munkásait egyaránt. Szigligeten mindenki jól megfér a másikkal. Egy irodalmi treuga dei légkörében élnek. Közéleti békénk messzesugárzó, hűvös vetülete ez. Democratia litteraria Szigligetiensis.

Találkozás fiatal írókkal

Vendégünk fiatal magyar írókkal is találkozott. Ez a találkozás különösképpen vonzotta. A mai német irodalompolitika egyik lényeges pontja: a fiatal írók nevelése. Ezért is érdekelte Hermlint, hogyan áll az ifjú irodalom

Sándor Károly rajza

ügye nálunk. Mi a felszabadulásunkat követő évek első korszakában, kevesebb gondot fordítottunk az irodalmi „utánpótlás” kérdésére, mint a gazdaságira. Igaz, nálunk most sem irodalmi akadémián nevelkednek a szocialista jövő írói, mint Leipzigban, az élet neveli őket és az — ellenforradalom tanulságai. Fiatal íróink egy csoportjával Hermlin hosszabb beszélgetést folytatott. Ezen szóba kerültek a ma sokat vitatott formai kérdések is. Hermlin kifejtette, hogy Aragon legutóbbi, a *Lettres Francaises* hasábjain kifejtett álláspontját érzi helyesnek: minden új művészet születésének természetes velejárója a formakeresés.

A fiatal magyar líra hajtásait is át szeretné ültetni vendégünk; a *Tűztánc* költőinek versei hamarosan a *Sinn und Form* hasábjain jelennek meg német fordításban.

Politika és irodalom

Megkérdeztük Stephan Hermlint: mi a véleménye az NDK politikai-gazdasági helyzetéről és a mai nemzetközi helyzetéről.

— A NDK gazdasági sikereivel együtt nemzetközi tekintélye is napról-napra nő. Mialatt itt vagyok, Önöknél, odahaza, nálunk, angol kereskedelmi, parlamenti, művészeti küldöttségek adják egymásnak a kilincset. Rövidesen Genfben is a tárgyaló asztalhoz ülünk.

A német nép termelési sikerei szinte hónapról-hónapra újabb és újabb társadalmi rétegek életszínvonalának emelését engedik meg. Megkezdődött a kapitalizmussal való gazdasági verseny korszaka. Ebben a helyzetben mi az irodalom szerepe?

— A két Németország egyesítése nem közvetlenül előttünk álló feladat. Ugy gondolom, előbb ennek szellemi feltételeit kell megteremteni. Ez részben az irodalom feladata. A nyugatnémeté, s a keleti egyaránt. Fel kell lépni a hidegháború ellen. Elhárítani mindent, ami a felfutás csökkenésének útjában áll.

Ismerjük az NDK mai irodalmát, tudjuk, hogyan harotta a feszültség csökkentését — De mi van odaát, Nyugat-Németországban?

— Nemcsak nálunk, hanem az NDK-ban, hanem szemérségre Nyugat-Németországban is akadnak öcseszámú írók, akik eggyel értenek velünk a lényegében és tevékenységükben ezt tartják szem előtt! Egész sora a jelentéges nyugatnémet íróknak. Csak neked a légkör enyvesére, a közeledés szétkecsére. Azt hiszem, Gräber her Weisenbornésb Leonhard Frankjovve nem ismeretlen alkegyar irodalmi köztudat előtt. Ők odaát az latinban harcolnak egyrelmesebb, nyugatveglégkör megteremtésére, azt hiszem, nem is annymentelenül. Számos a vetőjük akad az irodalomban, számos hívük aka körében.

Ezután írói munkájáról, további műfordítói terveiről érdeklődünk, a jelenkori magyar és német irodalom kölcsönhatásáról. Hermlin ismeri azt a baráti kapcsolatot, amelyet a Nagyvilág és a Sinn und Form című folyóirat teremtett meg egymással. Megerősíti azt az értesülésünket, hogy a Sinn und Form még ez évben több magyar irodalmi tanulmányt közöl, magyar szerzőktől, a közelmúlt magyar irodalmának jelentős alakjairól. Így rövidesen közlik — már le is fordították — Szabolcsi Miklós tanulmányát József Attiláról, Sükösd Mihályét Adyról és Viktor Jánosét Mikszáthról.

És mindenekfelett József Attila

Hermlint egyébként változatlanul József Attila egyénisége, művészete érdekli, idevonatkozó életrajzi és irodalomtörténeti dokumentációt szeretne gyűjteni Magyarországon. Egy délelőttöt töltött Múzeum körüti antikváriumokban.

— József Attila költészetét a hitlerizmus idején, franciaországi emigrációm alatt ismertem meg. Fran-

ca folyóiratokban találkoztam a verseivel. Véleményem szerint ő századunk legnagyobb lírikusa.

1951-ben jártam először Magyarországon, azóta foglalkozom behatóbban költészetével. Magyarul, sajnos, nem tudok s ezért nyersfordításokból kell dolgoznom. Első hat fordításomat a Sinn und Formban, 1954-ben tettem közzé, köztük a Thomas Mann közszüntését. 1956-ban megjelent műfordításaim gyűjteménye, a *Nachdichtungen*, már egész csokorra való József Attila verset tartalmaz. Azt hiszem, sikerült felkeltenem az érdeklődést a német irodalmi életben e csodálatos költő iránt. Ezévből már valószínűleg egy kötetre való József Attila fordítás jelenik meg németül. Most már segítő társaim is vannak a műfordításban, költői munkaközösség alakult, tagjai a legkiválóbb német műfordítók, köztük egészen fiatal költők is, így Franz Fühmann mellett az ifjú Peter Hacks, Günther Deicke, Uwe Berger és Heinz Kahlau. Ezzel a kötettel a német irodalom nagy adósságát akarjuk leróni. Azt hiszem, az Önök legzseniálisabb forradalmi lírikusának műve hamarosan az egész német olvasóközönség közkincsévé válik.

FÁY ÁRPÁD